

HAVRAN

Překlad: Jaroslav VRCHLICKÝ (1890)

V půlnoci kdys v soumrak čirý
chorý bděl jsem sám a sirý,
nad věd zapomněných svazky
starými jsem skláněl líc —
Skoro schvátilo mne spaní,
an ruch lehký znenadání
ozval se jak zaklepání
na mé dveře — a zas nic.
„Návštěva to,“ pravím k sobě,
„klepá na dveře, víc nic —
pouze to a pranic víc.“

Jasně pamět má mi praví:
Prosinec byl mrazný, tmavý,
mroucích uhlů reflex žhavý
odrážel se od dlaždic.
Toužil jsem po kuropění,
marně hledal těchy v čtení,
na Lenoru zapomnění,
andělů již na tisíc
zářnou děvu ‚Leonora‘,
andělů zve na tisíc —
Zde již nemá jména víc.

Purpurné se clony hnuly,
hedvábem svým zavzdychnuly,
plní se a vlní mysl
bázně také neznajíc;
takže srdce si dodávám:
„Návštěva,“ si předříkávám,
„o vstup žádá,“ — v útřest vstávám —
„bloudí u mých okenic, —
návštěva...“ — si předříkávám —
„ždá vchod u mých okenic, —
to je to – a pranic víc.“

Nabyla má duše síly,
neváhal jsem ani chvíli:
„Pane,“ děl jsem, „nebo paní,
nemyslete na to víc;
pravda jest, mne zmohlo spaní,
neslyšel jsem znenadání
vaše lehké zaklepání
na své dveře, věřte, víc
nebyl jist jsem, že vás slyším —“

Otevru své dveře — nic —
Venku tma a pranic víc.

Dlouho do tmy patřím snivý,
stojím, duše má se diví,
v strachu sny si, jaké nikdo
neměl ještě, spřádajíc.
Ticho kolem nezrušeno;
leč v tom tichu jedno jméno,
,Leonora‘, vysloveno
šeptem znělo a víc nic.
Já je šeptal: „Leonoro!“
echem znělo zmírajíc —
Pouze to a pranic víc.

Nazpět v komnatu se vracím,
žhavou duší v sny se ztrácím,
zas to slyším zaklepání
hlasněji než dřív a víc.
„Jistě,“ pravím, „jistě kdosi
klepá v okně, o vstup prosí,
podívám se na to, cosi
straší u mých okenic —
Ticho, srdce! Vyšetřit chci
taj ten u svých okenic. —
To je vítr a nic víc.“

Otevru své okno rázem,
vířivým tu letem na zem
snesl se a kráčí Havran
statný, jakých není víc;
nevším si mne trochu ani,
nestanul, dál bez váhání
kráčel, jako pán či paní,
tak měl přitom vážnou líc.
Nad Pallady vletěl sochu
nad dveřmi, měl vážnou líc —
Vzletěl, used, a nic víc.

Ebenový pták ten v zjevu
obřadném tak, v přísném hněvu
do úsměvu trochu zjasnil
moji truchlou, smutnou líc.
„Ač máš chochol ostříhaný,“
děl jsem, „nejsi sketa planý,
stará šelmo z Noci brány
břehem jejím těkajíc,
rci své panské jméno v Pekle
břehy Pluta těkajíc!“
Na to Havran: „Nikdy víc!“

S žasem na toho zřím ptáka,
nemehlo, jak jasně kdáká,
ač z té jeho odpovědi
nemohl jsem si vybrat nic. —
Však to dlužno uvážiti,
zřídka se to stane v žití,
ptáka že je možno zřítí,
jenž by sletěl z okenic,
ptáka nebo zvíře, které
na sochu si sedajíc
zvalo by se: „Nikdy víc!“

Pták na klidné soše seděl,
pouze jedno slovo věděl,
jeho duše v něm jen byla
jiné řeči neznajíc.
Neřek více slovo jiné,
nezčeřil své peří stinné,
až já zavzdych: „Tak vše mine —
druhů měl jsem na tisíc,
i ten zítra opustí mne
Nadějí jak na tisíc.“
A pták pravil: „Nikdy víc!“

Vhodnou řečí tou když zrušil
kolem ticho, já jsem tušil:
Bohatství to jeho celé,
neví chudák dál již nic;
jistě stihla jeho pána
Osudu za ranou rána,
takže duše jeho štvána,
v refrén jeden zoufajíc
pohřbila svou všecku Naděj,
v truchlý refrén zoufajíc,
v refrén: „Nikdy, nikdy víc!“

Posud Havran ve svém zjevu
žal můj měnil do úsměvu,
lenošku teď posunul jsem
k dveřím, k soše, jemu v líc;
zvolna klesám do sametu,
duma dumu stíhá v letu,
v myšlenkách mi sjede z retů:
„Šelma ta, zlo zvěstujíc,
co chce příšerná a šerá
šelma ta zlo zvěstujíc,
krákající: „Nikdy víc!““

V domněnky jsem upad zcela,

duše má se zamlčela,
zřítelnice ptáka zřela
v srdce moje hárajíc;
zvědět víc má chuť se nesla,
skráň má pohodlně klesla
v měkký samet mého křesla,
lampy zář kam šlehajíc,
fialový samet křesla
osvítila šlehajíc,
kam nesedne Ona víc!

Ve vzduchu se vůně chvěla,
jak by z kaditelníc spěla
Serafů, jichž kroků echo
jízbou znělo zmírajíc.
„Bídny!“ křiknu, „v tvoji těchu
anděly Bůh seslal v spěchu,
by tvá duše v moři vzdechů
nepenthes to lokajíc
na Lenoru zapomněla
sladký mok ten lokajíc.“
Na to Havran: „Nikdy víc!“

„Proroku!“ dím, „čárných zraků! —
Věštče, ďáble nebo ptáku! —
Satan slal tě, či Bouř z mraků
štvala tě se vztekajíc
bídneho, však duše chladné,
v okouzlené kraje zrádné,
k tomu krbu, Strach kde vládne,
rci mi pravdu a nic víc —
Jest v Gilead balzám těchy? —
Rci — jen to rci a víc nic!“
Načež Havran: „Nikdy víc!“

„Proroku!“ dím, „čárných zraků! —
Věštče, ďáble nebo ptáku!
Pro Nebe i Boha prosím,
jež i ty ctíš — těkajíc
duše mořem trudů, hněvu,
zda obejme zářnou děvu,
v Ráji ‚Lenorou‘ již v zpěvu
andělů zve na tisíc? —
Zářící tu krásnou děvu
zdali uzřím líci v líc?“
Na to Havran: „Nikdy víc!“

„Vari! Slovem tímto z prahu,
ptáku, ďáble, starý vrahu,
v Peklo zpět neb v bouř, jež hnala

sem tě do mých okenic;
ani pera nenech tady,
ani slova z lži své, zrady,
v samotě mé beze vnady
nech mne, opust' sochy líc!
Přestaň rvát mi srdce, šelmo,
klid' se z dveří prchajíc!“

Načež Havran: „Nikdy víc!“

A tak Havran neslét, sedí,
stále sedí, na mne hledí,
Pallady dál sochy bílé
černým křídlem cloní líc;
jeho očí zář mne svírá,
takto snící démon zírání,
lampy zář jej obestírá,
jeho stín kol vrhající,
a má duše z toho stínu
nevzchopí se zoufajíc,
nevzchopí se — nikdy víc!